

ZADNJA IZMENA

Lars Gustafsson

Zadeva s psom

Iz dnevnikov in pisem teksaškega stečajnega sodnika

(Odlomki iz romana)

"Stvarstvo je bilo namreč podvrženo minljivosti..."
Pismo Rimljanom 8,20

"Kaj je človek, da ga upoštevaš ..."
Job 7,17

1.

Film o rojstvu

Moj oče, stavbenik v San Saba Contyju, je imel številne konjičke in posvečal se jim je s takšno strastjo, da je to mejilo že na fanatizem.

Eden od njih je bil ozki film.

Ne vem, koliko kamer in projektorjev in rezalnih pultov smo našli po njegovi smrti. Večino smo jih prodali ali poklonili znancem. Filme in en

projektor pa sem obdržal zase. Filmi polnijo v garderobi za spalnico cel karton. Mora jih biti najmanj sto, posnetih ob najrazličnejših priložnostih; jaz kot sedemletni deček in moj – očitno – srečni triletni brat na praznovanju rojstnega dne. Moj brat na poniju, na otroškem vrtiljaku, jaz kot prvošolček na poti v šolo.

Moram reči, da so filmi deloma precej bedasti. Ponavljajo se do naveličanosti, na primer tako, kot da bi bilo filmanje neke vrste ritual, poskus srečno družinsko življenje dokumentirati v vseh, pravzaprav ne preveč osebno učinkujočih podrobnostih. Po drugi strani pa obstajajo tudi filmi, ki posredujejo nekaj čisto drugega. Tako se je zgodilo, da sem dejansko lastnik filma o svojem rojstvu. Ta film o rojstvu mi še posebno veliko pomeni. Hranim ga v velikem kartonu v posebni majhni skatlici. Zgodi se, da si ga ob svojih budnih urah med tretjo in peto zjutraj zavrtim v kuhinji. To je veliko zabavneje kot pa vključiti televizor (grozljivke, ki jih nekateri kanali prikazujejo med tretjo in peto, me samo razdražijo in deprimirajo) ali se sprehajati po hiši, tu in tam odpreti kako knjigo ali praskati po resničnem ali namišljenem madežu na mahagonijevi mizi v dnevni sobi.

Film o mojem rojstvu je zelo kratek in ima nekaj tehničnih pomanjkljivosti. Nasploh je osupljivo, da je lahko bodoči očka leta 1936 privlekel v porodniško sobo žaromete in stativ ter vso pripadajočo opremo. Zanesljivo takrat očetje pri porodu niso bili dobrodošli. Verjetno je bil očka z zdravniki v *Fredricksburg Centennial Hospital* dober prijatelj; z nekaterimi je pogosto hodil loviti ribe. Tudi ribolov je bil eden njegovih številnih konjičkov.

Film o rojstvu je precej migetajoča zadeva v razpršilni luči; vse zanimivo se vedno znova zakriva s hrbtom babice. Od zadaj se vidi belo krilo, s pasom in pentljo, vse skupaj nekoliko preosvetljeno. Končno vendarle tudi mamičine razkrečene noge, vidno je, kako se hipoma navzven priplazi moja glava. Nato, kako me babica drži in kaže moji materi, še vedno na popkovini. In potem, kako jo prerežejo anonimne roke.

Vse to je nespodobno, grozotno in čudno očarajoče. Pazim pa, da filma ne bi gledal prepogosto, ker me je strah, da bi ga obrabil. Zame je dragocen.

Natančno vzeto, je edini odgovor na vprašanje: Kdo sem jaz? Ali sem v zmoti? Mogoče pripoveduje samo o tem, od kod prihajam, ne pa, kdo sem? Včasih se vprašam, ali sploh pripoveduje o meni. Toliko samega sebe od zunaj nikdar ne vidiš, če nisi videl lastnega rojstva. (Včasih se celo

sprašujem, ali sem to jaz, ki se kaže v mojem življenju, in to bo, kot boste verjetno ugotovili, v moji zgodbi pustilo sledove; ta zadeva s psom na primer sploh ne pripoveduje o meni. V pripovedi je še mnogo drugih stvari, ki z mano nimajo nič opraviti.)

Niti v sanjah mi ne bi prišlo na misel, da bi film komu pokazal; niti ženi Claire (ki o njegovi eksistenci ne ve ničesar) niti svojim otrokom (ki bi se mu prav gotovo smejali: o njihovem rojstvu ne obstaja ustrezen dokument). Pravzaprav je popolnoma trivialen: nenehno se povsod množično rojevajo otroci, natančno vzeto, vsako sekundo. Ta film je vendarle nekaj posebnega. Dokazuje nekaj o meni. Da obstajam? Morda.

Ne. Nekaj drugega je, o čemer pripoveduje, je mešanica gnusa in očarljivosti, gnus, ki je podoben tistemu, ki smo ga kot fantiči občutili pred spolnostjo. Nekaj je odločilo, naj obstajam, nekaj, kar je bilo morda samo naključje, nekaj me je prisililo, da sem tak, kakršen sem, nekaj posebnega. Če se moji starši ne bi spoznali, tudi ta prisila ne bi obstajala.

Kako vestno vendarle poskušam izpolniti to nalogo, za katero nisem prosil! In kako čudno je, da se s tem istovetim. Saj ni tako, da bi bil raje mrtev, tega ne mislim. Raje pa bi imel, da ne bi moral biti nekaj posebnega.

Čudno, kljub temu me lahko ta stari film o rojstvu pogosto pomiri. Spet grem gor, pogledam med potjo k svoji postelji še v ženino spalnico in vidim v vse močnejšem jutranjem svitu njeno medtem že precej težko telo (ki pripada meni) kot strnjeno senco. Ko sem znova pod toplo odejo, se obrnem na bok in zaspiš kot otrok.

2.

Gospa v knjigarni

Theresa je zdaj tukaj, je rekel nejevoljno študent.

Zato ni bil videti preveč srečen. Na vratih je zazvončkljalo. Izmenjala sta nekaj besed. Študent se je bil že odpravil ven in je bil očitno nepotrpežljiv, kot da bi želel pravočasno priti kam, morda na kakšno predavanje. Hitro sem položil knjig nazaj (govorila je o vplivu planetov na našo rojstno uro) in pogledal izza police, ki je zastirala pogled na prodajni pult.

Žensko, pri izginotju katere sem bil kasneje očitno udeležen, sem

prvič videl nekega četrtka v aprilu. Bilo je približno ob dveh, na sodišču sem opoldanski odmor svojevoljno podaljšal, da bi se pogovoril z njo. Smešno, o nekem psu.

Videti je bila prav takšna, kot sem si jo zamišljal: majhna, žilasta ženska konec tridesetih, v puloverju in volnenem krilu, mnogo pretoplem za ta letni čas, bi rekel, z ravnimi temnimi lasmi, v katerih se je čez čelo kazal bel pramen. Bila je nenaličena, njene ustnice so bile polne, vendar so delovale hladno. Pod puloverjem in krilom je bilo mogoče slutiti vitko, mišičasto telo. Morda se je ukvarjala s tekom ali igrala tenis?

Njene oči so bile hladno modre in morda jih je zabavalo to, kar so videle. Knjigarna je na precej zapuščenem, vendar prijetnem kraju, ki se tukaj imenuje Westcamps, zahodno od velikega univerzitetnega zemljišča, stisnjena med veliki, počasi propadajoči vili. V najemu ju imajo študentje, kot dokazujejo številna kolesa, ki so priklenjena na ograjo verand. Sam hudič ve, ali knjigarna prvotno ni bila velika garaža. Ko sem še sam obiskoval univerzo, je bilo v mestu veliko več manjših knjigarn in starinarnic kot danes. Ne sanja se mi, zakaj jih je tako veliko izginilo.

Prodajalna je bila zapolnjena s knjigami in nenehoma se je zdelo, da se bo v naslednjem trenutku eden od vogalov prevrnil, tako majavi, visoki in prenapolnjeni so bili videti. Morala je biti knjigarna s poštenimi kupci, kajti ni se videlo, kaj počnejo med policami. Najprej sploh nisem mogel najti prodajnega pulta. Pojavil se je za kotom.

Bila je resnično smešna prodajalna. Takoj za vrati, verjetno za vabo, so stale običajne uspešnice, vse seveda stare že nekaj let in rabljene. Kaj je bolj mrtvo kot dve leti ali tri leta stara uspešnica? Če si prodrš globlje v prodajalno, se je njen značaj popolnoma spremenil. Velik oddelek za znanstveno fantastiko, večji kot v običajnih prodajalnah v kampusih. Imela je celó rariteto, kot na primer Normana Spinradsa *The Iron Dream* v izvirni izdaji, bizaren roman; pripoveduje zgodbo, v kateri Hitler kot mlad mož po polomiji na dunajski umetnostni akademiji emigrira v New York, postane avtor znanstvene fantastike in napiše roman *The Iron Dream*, ki prikazuje nemški nacionalsocializem kot znanstveno fantastiko. Knjiga ni bila posebno uspešna, ker so jo številni kritiki napačno razumeli in imeli za nacistično. Od branja skorajda že raztrgana knjiga. Veliko knjig avtorja, ki ga nisem poznal, Anthonyja T. Winnicotta; zdel se je zanimiv. Naslov enega njegovih romanov se je glasil *Ko bo zadnji človek umrl, bo ves sončni sistem veliko varnejše skrivališče*. Nasploh je bilo za tega pisatelja značilno

nagnjenje k dolgim naslovom.

Danes je to dozdevno izumirajoči literarni žanr, znanstvena fantastika. Kot študent sem imel do nje posebno nagnjenje. Prav tako tudi moji študijski kolegi. Ne zato, ker bi nas tehnika posebno zanimala, marveč zato, ker je bila to v teologiji zelo naklonjenem času pač spekulativna literatura. Pravzaprav je sodila k predavanjem Jana van de Rouwersa. Obe knjigi starega profesorja Hartshorna o ontološkem dokazu Anselma Canterburyjskega za obstoj boga sta bili prav tako tu, pomembni knjigi, ki sta zagovarjali dokaz.

Stari mož – Jan van de Rouwers, počasi bom začel govoriti o njem, vendar morate razumeti, da ne morem povedati vsega naenkrat – nas je v svojem filozofskem seminarju pogosto preverjal o zadevah, ki so takrat veljale za precej ekscentrične. Knjige, ki so se ukvarjale z božjo eksistenco, na začetku šestdesetih niso bile preveč priljubljene. Kako? Tako kot danes? Ne sanja se mi, kako je danes!

Zelo pisana mešanica teologije, luterantske in katoliške, judovskih mistikov in gnostičnih evangelijev, ki dandanes z vse večjo hitrostjo dozdevno rastejo iz puščavskega peska, pomešana z nenavadnimi knjigami o zdravilnih kristalih in vplivu planetov. Skorajda bi morda mislili, da je kdo zanimive knjige skušal skriti med nezanimive.

In vse je imelo rahel vonj po plesnobi, ki ga imajo knjige v osrednjem Teksasu skorajda vedno. Preveč vlage. Preveč toplote. Dežela, ki nikdar ne bo primerna za shranjevanje knjig. Knjige se tukaj ne morejo obdržati. Plesnijo.

3.

Zdrava hrana

Običajno sem nakupoval blizu, na drugi strani reke: v stari trgovini, ki se sedaj imenuje *Tom Thumb*, prej pa je imela že veliko drugih imen. Stanujem v hiši tik ob Townškem jezeru ali, če želite, ob reki Colorado.

Tam poznam skoraj vse osebe. Nekaj let, da, do tega poletja, je sedela vsako nedeljo pri blagajni zelo čedna študentka, majhno temno dekle; njena hoja je imela na sebi nekaj mračno sklonjenega in posebnega. Jennifer. Imel sem jo rad. Pogosto sva se pogovarjala. Vedno sem plačal pri

njej. Trdila je, da študira na univerzi oglaševanje in vedno mi je pomagala nesti vrečke v avto. Nedvomno je med nama obstajala nikdar izgovorjena naklonjenost. Izginila je spomladi, po koncu zimskega semestra. Da, moralo je biti to pomlad. Domnevam, da je končala študij.

Vse poletje je bila glavni razlog, da sem hodil ob nedeljah zvečer nakupovat prav tja; to je običajno opravila Claire. Odkar je ni več tam, sem zamenjal trgovino. *Mutatio delectat*, kot pravi Rimljan. Zdaj kupujem v Clarksvillu. To je na moji popoldanski ali večerni poti s sodišča. Tako ali tako se vedno peljem po Sedmi cesti in Razstavišni cesti do nasipa, ki ga moram prečkati, torej ni prevelik ovinek. Podarja mi dobrodošlo sprostitev med delom in domom. Tako sem se navadil včasih ob popoldnevih na poti domov obiskovati *Zdravo hrano*. Da, tako se imenuje biotrgovina na bulvarju Lamar. Stoji pod Clarksvillom, mestnim delom na vrhu hribčka; v majhnih, belo pobarvanih lesenih hišah so včasih stanovali prijetni malomeščanski črnci (s pralnim strojem zunaj na verandi; nekaj jih še vedno stanuje tam, majhna trgovina z živili na hribu še vedno prodaja petrolej – je res mogoče, da so tam hiše, ki še vedno nimajo elektrike?). Na začetku osemdesetih, da, pravzaprav že v sedemdesetih, se je Clarksville začel spreminjati. Začelo se je tako, da so mladi akademiki odkrili, kako nizke so tam cene za enodružinske hiše. Tu in tam so se naselili med črnske družine. Mlajši profesorji. Izredni.

Hašiš in zadružništvo, učiteljice klavirja in herbaristi, lezbične dame, ki so v dvojce tekale v svilenih nogavicah, za tisti čas tipična mešanica zdravih in nezdravih početij. Odvetnika, ki sem ga nekajkrat videl v sodni dvorani, so našli umorjenega v garaži ene teh elegantnih bivalnih palač, ki so tu in tam počasi rasle kvišku kot velike eksotične gobe iz starih, divjih vrtov, v prtljažniku njegovega jaguarja. Mislim, da je šlo za kokain. Vendar je to samo moja osebna domneva. Kokainska panoga ne pozna stečajnega postopka za ljudi, ki nočejo plačati. Včasih rečem v šali, da bi celotna trgovina bila videti kot kokainska panoga, če ne bi imeli urejenih modelov za ustavitev plačil in prisilne poravnave. Hipijem so sledili japiji, mlajši premožni samostojneži, in stanovanjski bloki z dragimi lastniškimi stanovanji so, kot rečeno, poganjali iz tal. Ko so na začetku osemdesetih gradbeniki postavili mogočne in elegantne stavbe, so se v Clarksville preselili odvetniki, zdravniki, umetniki in koketni homoseksualci različnih poklicev v svilenih hlačah in kavbojskih škornjih. Španske palače in stolpi v slogu Bauhausa. In *Zdrava hrana* je pri vsem tem seveda dobro zaslužila.

Doživel sem najmanj tri prezidave. V sedemdesetih je bila to majhna, zanikrna zadruga s paradižniki, ki so zrasi na prostem, in zanesljivo nezastrupljenim krompirjem v izložbi, ter s strankami, ženskami bleddordecih las (nanje so v avtomobilih vedno čakali veliki psi), s kozjim mlekom in ginsengom in zelo resnimi mladimi blagajničarkami, dekleti z žametno mehki baletnimi čevlji v mreži zraven ročne torbice. (Moram priznati, da me izredno zanimajo dekleta pri blagajnah supermarketov, kar meji skorajda že na konjiček – tako je bilo že od nekdaj. Večinoma so vendarle nore kot krave, mozoljaste, debele, dolgočasne ženske iz nižjih slojev. Kljub temu je vedno znova mogoče trčiti na izjeme. Že sama bežnost teh srečanj ima svoj čar. Da, dobro vem, kaj običajno pravi Claire o mojem nikdar pojemajočem zanimanju za blagajničarke v supermarketih in za dekleta v frizerskih salonih za moške, *teh nežnih svečenicah naglo izmuznjenega trenutka*, kot jih imenujem za lastno uporabo.)

V zadnjem času se je *Zdrava hrana* povečala in postala prijetnejša ter občutno dražja. Osnovna ideja je vendarle ostala ista. Med blede, statistično vzeto, neobičajno vitke dame, ki do skrajnosti stikajo po policah z vitamini in dolgo izbirajo med čajnicami z eksotičnimi čajnimi sortami, so se prikradli žametni tipi. Ti vendarle kupujejo predvsem francoska vina, za prodajnim pultom za ribe in meso nakladajo – hvala bogu s pomočjo z rokavicami opremljenih prodajalcev – slastne *grainfed* zrezke in lososove kose v svoje avtomobile ter v dolgih vrstah brbrajo o vsem mogočem. In potem so tu še resnično lepa dekleta v trikojih; nikjer drugje v mestu ni mogoče videti toliko lepih postav kot pri *Zdravi hrani*.

Kako jim to uspeva? Džez balet? Kaj je aerobika, nisem nikdar prav doumel, čeprav sem bil v grščini precej dober. Verjetno je tako, da so tudi *Veuve Cliquot* in dobro marmorirani zrezki na neki mističen način biodinamični. Ker se ponujajo tukaj, skupaj s kozjim mlekom. Zaradi kozjega mleka so imeli težave z oblastmi, vendar tega nisem zasledoval, kajti sam – kolikor vem, pa tudi moji znanci – ne pijem kozjega mleka.

Z leti je postala trgovina strašansko draga, vendar to zagrizenih borcev za zdravo življenje očitno ni pregnalo in tipe v žametu kvečjemu pritegnilo. Pri tem bode v oči, da je ta kraj postal zbirališče za dvoje vrst ljudi.

Za prestrašene, ki premišlujejo o vitaminih in biodinamični hrani ter holesterinu, in za snobe. Prvi, ki jih je mogoče najlaže spoznati, prihajajo sem, ker se bojijo, da jih bo naš čas počasi zastrupil. Po vsej verjetnosti

berejo tudi vse te čudne revije, vegetarijanske in okultistične, ki so razložene ob blagajnah. Snobi, nekoliko teže razpoznavni, prihajajo zaradi kuharskega zanimanja. In zaradi dobrih vin, ki jih je tukaj v izobilju. Prihajajo pa tudi zato, ker je trgovina medtem že postala neke vrste klub. Blagajnike in blagajničarke ogovarjajo z imeni in nežnosti, kot so poljubčki na lička in objemanje, niso neobičajne. Sprašujem se, ali stiki tukaj niso pomembnejši, kot pa se zdi na prvi pogled. Vendar je to samo moja, zelo subjektivna domneva.

Poleg tega je tukaj mogoče srečati tudi čisto običajne ljudi, kot sem jaz. Prihajajo, ker je zelenjava enostavno dobra. Paradižniki imajo dober okus. Jabolka so slastna. Vinska ponudba, kot rečeno, nikakor ni napačna. Profesor Dehlen – moj sosed nemškega rodu, lani se je z rečnih bregov preselil na Cherry Lane, ker je zaradi stanovanja ob vodi dobil revmo, fin star univerzitetni docent s sivimi lasmi, ki ga včasih ob petkih srečujem tukaj – mi je zagotovil, da naj bi se pri cenah vin tudi ušтели. Tu in tam je mogoče namreč dobiti suho pozno trgatév, ki bi stala v Berlinu šestdeset mark, za osem dolarjev.

Zelo zabavna trgovina torej. (Vendarle ne nadomešča stika, ki sem ga imel v svoji stari trgovini z malo črno študentko).

Najbolj me je kljub vsemu prevzela črna tabla. Visi neposredno ob izhodu in je polna sporočil: pobegle mačke, orientalske masaže (sprašujem se, kaj se sploh dogaja pri orientalskih masažah), lezbijka, ki išče prijateljico za veslanje. Ti pisani lističi, pogosto s telefonsko številko na majhnih trakovih, da bi jih odtrgali in odnesli, odpirajo špranjo v drug svet, kot je ta, v katerem običajno živim.

Nedavno tega sem odkril nekaj novega, listič, na spodnjem robu pritrjen z risalnim žebličkom, ki je prstom sestavljalké moral povzročati precej težav. Negotovo in poševno je bilo natisnjeno:

KDO JE VIDEL MOJEGA PSA?

Kdo je prejšnjo soboto izpred knjigarne Garner & Smith v Guadeloupe Street odpeljal mojega psa, resastega foksterierja z imenom Willie, medtem ko sem bila notri zaposlena? Nujno prosim za telefonski klic. Pes potrebuje zdravila in jaz brezpogojno potrebujem psa.

Theresa Biancino, Tel. 512 - 4776859 ali
(službeno) 512 - 4779725

Ko sem z velikimi vrečkami – ena mi je povzročala težave, ker je bilo v njej preveč vinskih steklenic – zapuščal trgovino, sem se previdno obrnil. Potem sem s poševnega listka strgal trakec s telefonsko številko There-se Biancino in si ga vtaknil v žep telovnika. Hotel sem priti čimprej domov.

Iz nemščine prevedel in opombo napisal **Slavo Šerc**

Lars Gustafsson se je rodil 17. maja 1936 v kraju Västeras na Švedskem, sedaj pa živi v Združenih državah Amerike (je gostujoči profesor filozofije na teksaski univerzi v Austinu). Gustafsson, po splošnem mnenju najboljši sodobni švedski avtor, se je najprej uveljavil kot pesnik (prvo pesniško zbirko z naslovom *Ballongfarna* je objavil leta 1962), pozneje pa se je vse bolj posvečal tudi prozi, ki je liriki po umetniški vrednosti ne samo enakovredna, ampak jo verjetno že celo presega. Literarna kritika razlikuje pri Gustafssonu tri ustvarjalna obdobja: "švedsko" fazo v 70. letih, v kateri je junake svojih del pošiljal skoz upanja in razočaranja sodobnega sveta, sicer (še) trdno zasidrane v švedsko okolje. Gre za cikel romanov – pentalogijo – s skupnim naslovom *Sprickorna i muren* (Razpoke v zidu), nastajajoč in izhajajoč v letih 1971–1978. To so bili romani, v katerih je Gustafsson "eksperimentiral s svojo biografijo". Vsem protagonistom, značajsko kar najbolj različnim, je ime Lars in rodili so se leta 1936, posamezni naslovi pa se glasijo: *Herr Gustafsson sjelf* (Gospod Gustafsson osebno), *Yllet* (Volnena oblačila), *Familjenfesten* (Družinsko srečanje), *Sigismund. Ur en polsk barockfursters minnen* (Sigismund. Iz spominov nekega poljskega baročnega grofa), *En biodlares död* (Smrt nekega čebelarja). Potem, v 80. letih, se je pojavil "ameriški" Gustafsson in ljubitelji njegovih romanov so bili sprva razočarani. Slišalo se je mnenje, da tako piše tisti, ki hoče zasloveti. Njegova dela so dobila namreč značilnosti postmodernističnih fikcijskih labirintov, zvijač ter postmodernega deziluzionizma, manjkalo jim je tistega razpoloženja, ki ga je bilo mogoče čutiti v prejšnjih romanih, zato pa se je zatekel k žanru (kriminalnemu in vohunskemu). To se je zgodilo v romanu iz leta 1986 z naslovom *Bernard Foys tredje rockad* (Tretja rokada Bernarda Foya), prav gotovo najbolj znanem Gustafssonovem romanu iz 80. let; v njem je upodobljen motiv židovskega duhovnika, ki je slučajno soočen s hudodelstvom (motiv odsekane glave) in ga končno tudi razkrije. Dogajanje tridelnega romana je razpotegnjeno med Švedsko, Francijo in Ameriko, posamezni pripovedni elementi pa se ponavljajo in

variirajo (v naslovu omenjeni protagonist nastopa v treh delih v treh različnih vlogah). V romanu je mogoče zaslediti tudi številne medbesedilne reference, med drugim na Heraklita in Baudelaira.

Gustafsson se v 90. letih vrača na začetke svojega pisanja, hkrati pa ohranja lahkotnost postmodernističnega igranja. V romanu *En kakelsättares eftermiddag* (Pečarjevo popoldne, 1991) je dogajanje postavljeno v švedsko univerzitetno mesto Uppsala (smo na začetku 80. let), kjer živi predčasno upokojeni Torsten Bergman po ženini smrti osamljeno življenje; nekako zanemarjen in včasih tudi malce opit. Nekega dne ga pokliče bivši sodelavec in mu sporoči naročilo: v neki vili naj bi na novo položil ploščice. Torsten se odpravi na pot, slednjič najde osamljeno hišo – toda v njej ni nikogar –, vendar se na lastno pest loti dela. Odvije dve dragoceni pipi in ju v trgovini zamenja za potrebni gradbeni material. Zase in za obubožanega bratranca, ki ga slučajno sreča, kupi še nekaj žganja in motiviran z alkoholom in skrivnostnim ozračjem vile se skupaj s sorodnikom spravi na delo; kmalu oba moža kaj hitro zajame pravi vrtnec dogodkov, ob katerih ni več mogoče ločevati med fikcijo in realnostjo ...

V Zadevi s psom (*Historien med hunden*, Stockholm 1993) ponovno srečamo protagonista, ki se zanima za filozofska vprašanja. Med drugim se spogleduje tudi s poznoantičnim gnosticizmom in se sprašuje, ali sveta morda le ni ustvaril hudič in je svet zato ječa za "božjo dušo". Če pa vendarle bog, potem morda več med seboj nasprotujočih si bogov. Gustafsson pripoveduje v pričujočem romanu o marginalijah, pa tudi o apokalipsi sveta, o dobrem in zlem, nenehno povezujoč abstraktno s konkretnim, nepomembno s pomembnim. Roman je razdeljen na prolog in tri dele, v katerem se enaintrideset kratkih poglavij, skorajda samostojnih zgodb (dnevniških zapiskov in pisem), pravzaprav neopazno povezuje v celoto – romaneskno zgodbo. "Junak" našega romana, prvoosebni pripovedovalec, se vendarle ne imenuje Lars, temveč Erwin Caldwell in je uspešen stečajni sodnik. Z ženo Claire živi običajno družinsko življenje, potem pa se dogodi ta zadevo s psom: s kleščami ščipalkami namreč pokonča klateškega psa, ki je iz hišnega smetnjaka raznašal odpadke po sosedovem vrtu, in odtlej je življenje popolnoma spremenjeno. "Skrite rezerve grozljivosti" vsakdanjega življenja se mu kažejo posebno še po smrti sosesa, profesorja semiotike Jana van de Rouwersa (v njem asociativno prepoznamo ameriškega literarnega znanstvenika Paula de Mana, v besedilu pa njegovo teorijo dekonstrukcije). Hipoma se mu zazdi, da je življenje podobno Rouwersovim teorijam. Skratka, vprašanja, ki si jih sicer zastavljajo samo filozofi, so nenadoma v središču njegovega življenja in mu ga grenijo. Z neverjetno samoumevnostjo je Gustafsson v pričujočem delu nagrmadil vso težo filozofije na izredno berljivo, tu in tam komično in (samo)ironično romaneskno zgodbo.

Opusu L. Gustafssona – tako proznemu kot tudi lirskemu – bi lepo pristajala oznaka, ki jo je sicer sam zapisal v eseju *O fantastičnem v literaturi*, da fantastično obstaja že tako, da "predstavimo svet kot nejasen in razumu načeloma nedostopen".